

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 159.964.2:821.111-31.09"19"

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ З НАВЧАЛЬНОЮ МЕТОЮ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ В. ВУЛФ «МІСІС ДЕЛЛОВЕЙ»)

Вінтюк Ю.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті здійснено огляд наукових публікацій за обраною темою; з'ясовано випадки, в яких науковці, в різних галузях, вдаються до проведення психологічного аналізу, і основні підходи до його проведення. Виявлені особливості здійснення психологічного аналізу, як різноманітних життєвих ситуацій, так і художніх творів. Здійснений психологічний аналіз художнього твору (на прикладі роману В. Вулф «Місіс Деллоуей»). Зроблені висновки з проведеної роботи і намічені перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Ключові слова: Вірджинія Вулф, модерна література, психологічний аналіз художнього твору, навчально-виховний процес.

Постановка проблеми. Здійснення психологічного аналізу належить до базових компетенцій фахівців різного профілю, оскільки дозволяє з'ясувати не лише особливості персонажів, сутність художніх творів, але й сенс вчинків і повсякденних ситуацій різного характеру. Зокрема, робота практичного психолога в сучасних умовах вимагає наявності вміння проводити аналіз, для з'ясування причин різних психологічних явищ, як у нормі, так і за наявності розладів чи патологій. Проте, здійснювати таку процедуру – від вмісту поточної свідомості, до спогадів і сновидінь – у даний час ніде не навчають; тому постає проблема, яка потребує ретельного розгляду та пошуку шляхів вирішення. Як свідчить наявний досвід, для опанування процедури, способів і прийомів здійснення психологічного аналізу доцільно освоїти проведення аналізу художніх творів, психологічного спрямування – з навчальною метою. Необхідність висвітлення специфіки і можливостей реалізації такого підходу зумовлює доцільність даного дослідження.

Мета роботи: розглянути особливості проведення і здійснити психологічний аналіз художнього твору з навчальною метою, на прикладі роману В. Вулф «Місіс Деллоуей».

Завдання дослідження:

- здійснити огляд наукових публікацій за обраною темою; з'ясувати основні підходи до проведення психологічного аналізу;
- виявити особливості здійснення психологічного аналізу художнього твору;
- здійснити психологічний аналіз художнього твору (на прикладі роману В. Вулф «Місіс Деллоуей»);
- зробити висновки з проведеної роботи і намітити перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праць, в яких висвітлюються різні аспекти здійснення психологічного аналізу, виявлено не багато [1-4; 6-15]. Передусім потрібно назвати про психологічний аналіз у літературі, відповідно, варто розглянути публікації Е. Генієвої, в якій йдеться про особливості художньої прози

В. Вулф [6]; і І.В. Страхова, де висвітлюється специфіка здійснення психологічного аналізу в творах Л. Толстого [14] та ін.

Значний інтерес, з огляду на необхідність вивчення процедури психологічного аналізу реальних життєвих ситуацій, становить книга Е.Ш. Натансона [12], в якій йдеться про психологічний аналіз ситуацій, що відбуваються у загальноосвітній школі; як і аналіз фільму, де показано ті ж самі проблеми [13].

Далі потрібно назвати публікації І.В. Лазаренко [7; 8], в яких висвітлено специфіку здійснення психологічного аналізу в художній літературі; оскільки у них розкриваються прийоми і способи його проведення в художніх творах.

Варті уваги також публікації Ю.І. Машбиця [10; 11], в яких йдеться про психологічний аналіз навчального процесу; тобто реальних ситуацій, які виникають у повсякденній роботі педагогів і психологів.

З огляду на те, що в якості прикладу для аналізу обрано роман В. Вулф, важливими є також публікації про художні та інші особливості модерної психологічної прози ХХ століття [1; 9; 15].

Можна згадати і власні публікації на дану тему, в яких йдеться про спроби залучити студентів до психологічного аналізу ситуацій та психологічних особливостей, з художніх творів [2-4].

Наведені праці містять важливий матеріал, з яким варто ознайомитися при необхідності здійснення психологічного аналізу; поміщена в них інформація використана під час проведення власного дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що певні відомості про здійснення психологічного аналізу знайдено у доступній науковій літературі на дану тему, інформації про те, як необхідно проводити цю процедуру (спочатку ситуацій з художніх творів, а потім і реальних випадків з повсякденної практики), ані викладу досвіду подібної роботи, не виявлено. Через те, що наявні відомості не містять вичерпної інформації про предмет розгляду, видається доцільною розробка відповідного підходу, який би дозволив показа-

ти, як можна використовувати наявні теоретичні знання, і продемонструвати один з можливих способів здійснення психологічного аналізу. Дана обставина змушує до проведення самостійного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження полягало у пошуку можливості реалізації (виборі оптимальних шляхів, засобів і прийомів) здійснення психологічного аналізу, передусім із навчальною метою. Причому, і це необхідно відзначити, що тільки на першому етапі освоєння технології його здійснення, ця робота передбачає проведення психологічного аналізу літературних творів, передусім відповідного спрямування. У даному випадку мета такої роботи передбачає освоєння психологічного аналізу потреб, мотивів, цілей, дій, вчинків, повсякденних ситуацій, психологічних особливостей тощо. Згідно з планом дослідження, передбачено здійснити психологічний аналіз художнього твору за наступною схемою: складання психологічного портрету головних діючих персонажів, їхній аналіз, пояснення поведінки і вчинків, частковий узагальнення; на підставі цих даних – психологічний аналіз всього твору, пояснення його основних ліній і задуму автора, здійснення ширшого узагальнення.

Особливості художньої творчості В. Вулф. Як відомо, англійська письменниця В. Вулф належить до представників модерної психологічної прози ХХ століття, і для втілення художніх задумів використовувала техніку “потік свідомості”. Чий саме потік свідомості відображає дійсність, зображену в романі? Що відображає цей потік? Світ подано не у баченні самої авторки: спочатку це його бачення у сприйманні Клариси Деллоуей, потім інших, часом випадкових осіб, перехожих; згодом інших головних персонажів. Чим наповнена свідомість персонажів? Як сприймає дійсність Клариса: Які ж ми дурні, думала вона, переходячи Вікторія-стріт. Тільки небу одному відомо, чому тобі все це так подобається, чому саме так ти все це бачиш, чому вигадуєш усе це, обстоюєш, руйнуєш і щомиті створюєш заново; а тим часом найгірші пройдохи, найгірші злидарі, що сидять під порогом (п’ють свою руйнацію), займаються тим же; саме тому їм нічого не заповідють, а в цьому вона була просто переконаана, ніякі парламентські укази: бо ті люди також люблять життя. Погляди перехожих, коливання, шерхит, тупотіння; гуркіт, ревіння; екіпажі, автомобілі, автобуси, фургони; човгання і совання ходячих реклам; духові оркестри, катеринки; триумф і брязкіт, і дивний високий спів аероплану над головою – ось що вона так любить. Життя. Лондон. І цю червневу мить [5, с. 6]. Не вдаючись у детальний аналіз – оскільки це потребує окремого розгляду – можна констатувати, що маємо страву не з “потоком свідомості”, у його класичному розумінні, і навіть не з “внутрішнім монологом”, В. Вулф. Натомість вона створює на їхній основі власний спосіб художнього розкриття дійсності, що відповідає необхідності вирішення поставлених завдань. Що саме, і яким чином дозволяє реалізувати такий, на час написання роману, інноваційний підхід? Що прагне зобразити у таким чином, що було неможливим до цього? Не вдаючись до аналізу підходу та прийомів ав-

торки, – що належить робити літературознавцям – спробуємо оцінити результат; відтак перейдемо до вирішення поставлених у даній роботі сучасних психологічних завдань.

Клариса Деллоуей. Її портрет подано досить детально: «Чарівна жінка» – подумав про неї Скруп Первіс (знаючи її, як знають людей, котрі живуть поруч у Вестмінстері); щось у ній було пташине, щось від сойки: така зеленкуватоблакітна, легенька, жвава, хоч уже й жінка за п’ятдесят, а після хвороби геть сива [5, с. 6]. Інші особливості подані окремими штрихами: “легка, висока, дуже пряма”, не красуня, але приваблива; худюща, як тріска; має сміховинно маленьке обличчя з носиком, як дзьобик у пташки. Правда, тримається вона добре; має гарні руки й ноги; одягається зі смаком [5, с. 13]. Цей незвичний портрет також не можна віднести до творинь класичного, а скоріше модерного живопису.

Про що думає, чим стурбована головна героїня роману? Почувалася дуже молодою; а водночас невимовно старою. Умить все проштрикувала, наче ножем; а сама залишалася зовні, дивилася на це збоку. Завжди мала відчуття, що ось бачить таксі, а насправді перебуває самотньо десь далеко на морі; завжди їй здавалося, що навіть один день прожити – це дуже небезпечна річ. Не те, щоб вона вважала себе надто розумною чи якоюсь незвичайною. Не могла навіть збагнути, як вдавалося йти їй по життю з тією жменею знань, отриманих від фройляндів Деніелс. Вона нічого ніколи не знала; ні мов, ні історії; тепер навіть книжки перестала читати, хіба що перед сном якісь мемуари; але як усе це її захоплювало... “Єдиний мій дар – спроможність зрозуміти людей майже на підсвідомому рівні”, – думала вона, ідучи далі [5, с. 11]. Та чи допомогло це їй у житті? Взагалі, що в ньому найбільше турбувало її, а що мало справді вирішальне значення?

Вона заможна, одружена, має чоловіка-члена парламенту, доньку, дім у центрі Лондона і слуг, належить до вищого світу, періодично влаштовує прийоми для найвпливовіших людей; та як вона відчувається у цьому царстві суцільного достатку? «...ніколи не можна бути цілком задоволеною чи цілком спокійною, будь-якої миті знову заворушиться ота тварюка – ненависть, а після хвороби вона дається особливо взнаки й наче шкребе тебе кігтями по хребту; аж віддає фізичним болем, тоді як радість від краси, від дружби, від того, що тобі хороше, що тебе люблять, і ти відчуваєшся вдома, як за фортечною стіною, починає тьмяніти й чахнути, буцімто насправді є чудовисько, що підгризає коріння, а пишна одіж задоволення – ніщо інше, як самолюбство! Ох, ця ненависть» [5, с. 15]! Тобто, в її чудовому: заможному, омріяному – як на перший погляд, житті, далеко не все ідеально; проте щоб дізнатися те, що не видно простим спогляданням, необхідно проникнути у світ переживань місіс Деллоуей.

Найглибше розкривають образ Клариси її переживання, пов’язані з романтичними та приятельськими стосунками у молодості з Пітером Уолшем, який був закоханий у неї. Він був «нестерпний, а коли дійшло до тієї сцени в саду біля фонтану, то вона мусила вже порвати з ним, бо в іншому разі вони б зруйнували одне одного, обоє б загинули,

вона у цьому нітрохи не сумнівалася; хоча потім багато років носила цей смуток, той біль, як стрілу в серці; а відтак – жах миті, коли хтось сказав їй на якусь концерт, що він одружився з жінкою, котру зустрів на кораблі по дорозі до Індії! Ніколи не забуде цього! Холодною, безсердечною ханжею він її називав. Казав, що вона нітрохи його не розуміє... Не мала до нього жалю. Він щасливий; запевняв, ніби абсолютно щасливий, хоча не зробив геть нічого з усього того, про що вони так багато говорили; його життя – суцільна руїна. Її це досі пече [5, с. 10]. Чи не в цю мить обірвалася та магічна, вказуюча шлях ниточка її життя, що мала привести до здійснення бажаного, її юнацьких мрій? А далі все пішло не так...

Відтак, змінюється і її світосприйняття: Але тепер частенько її тіло, ... її власне тіло з усіма її можливостями видається їй якимось порожнім місцем, геть нічийним. Надзвичайно дивне відчуття охоплює, немов вона невидима, небачена, незнана; ніби хтось інший виходив заміж, народжував дітей, а особисто вона лишень бере участь у цій незвичній і досить урочистій ході на Бонд-стріт, така собі місіс Делловей; навіть уже не Клариса, а місіс Делловей, дружина Річарда Делловея [5, с. 13]. Мабуть, таки не до цього вона прагнула, не про це мріяла в юності. Чому все склалося не так і як вона опинилася тут – ці думки не дають їй спокою.

Вчинків, як таких, вона не здійснює, живе, як належить заможній світській дамі, періодично влаштовує вечірки, на які запрошує знаних і впливових людей, а ще займається домашніми справами.

Щодо узагальнення її образу, Е. Генієва констатує: Співставивши теперішню Кларису з тою, що була в минулому, ми ясно бачимо всю неспроможність її як особистості. Не реалізувалася в любові – тому таким ліризмом забарвлені її спогади про Пітера Уолша. Не реалізувалася як впливова світська дама – леді Бругн навіть не вважає за потрібне запросити її на ланч, де будуть вирішуватися важливі питання. Не реалізувалася як мати – Елізабет ставить до неї (у всякому разі поки що, в період свого юнацького бунтарства) зневажливо-іронічно, не приймає її марного, нікому не потрібного способу життя. При всьому благополуччі Клариси у ній відчувається певний неспокій, невпевненість – відчуження вже стисло залізним, холодним кільцем її душу. Вона самотня, загублена в світі. Внутрішньо надломлена, Клариса тому і надає таку увагу дрібницям – квітам, сукні, кришталю, старій подушці на дивані, тому що оживає, опинившись у Бортоні – у своїх спогадах [6, с. 10].

Чи допоможуть зрозуміти, що відбувається, як з Кларисою Делловей, так і в цьому житті взагалі, інші персонажі роману?

Пітер Уолш. Його образ не прописаний детально: Точнісінько такий, як був, – подумала Клариса, – той самий дивакуватий погляд, той самий картатий костюм, щось із обличчям трішки не те, якесь худіше чи, може, сухіше. Але чудовий вигляд, геть такий самісінький, майже не змінився... А так, нічого, зі смаком одягнений, хоча мене постійно доймав... Певна річ, думала Клариса, він тепер просто заворожує! Справді заворожує! Пригадую, як ото складно було наважитися – і чому я таки наважилася – не вити

за нього заміж, дивувалася вона, того страхитливого літа [5, с. 45–46]? Тоді Пітер “мало не вмер з горя”, тієї ж ночі він покинув Бортон, і з тих пір вони більше не бачилися. Ця історія має вирішальне значення для розуміння його образу, оскільки перекреслила все його життя. Не лише інші люди з його кола, але він сам вважає, що став лише невдахою... Звісно, він також в юності мріяв не про це, і прагнув іншого життя; фатальний випадок, невезіння, чи фундаментальна особливість буття стали йому на заваді?

Тридцять років тому, за їхньої молодості, у Бортоні, він був освіченим молодим чоловіком, що подавав великі надії. Про час, проведений разом, ніколи не може забути Клариса: «... раптом на неї находить: от, якби він був зі мною, то що б мені сказав? І тут якогось дня думка раптом повертає його до неї – спокійно, без колишньої гіркоти; мабуть, як нагороду за те, що хтось колись багато думав про іншу людину; тож одного чудового ранку така людина повертається посеред Сент-Джеймського парку – візьме і прийде. А Пітер – хай якими б чудовими були дні, дерева, трава й маленька дівчинка в рожевому – Пітер ніколи цього не помічав. Він було одягне окуляри, якщо йому сказати, і дивиться. Його цікавив стан справ у світі, Вагнер, вірші Поупа, людські натурри загалом, і недоліки її душі зокрема. Як же він її повчав! Як вони сварилися! Вона одружиться з прем'єр-міністром і стоятиме вгорі на сходах, зустрічаючи гостей; бездоганна господиня будинку – назвав він її (і через це вона потім плакала у спальні), вона – з задатками бездоганної домогосподарки, ось так він її діймав [5, с. 9–10]. Людина, щаслива в сьогоденні, не живе минулим; проте, схоже, що Клариса була щасливою лише в минулому, як тепер у миті спогадів про нього. Стосунки з нею у юності – це те, що є найціннішого в житті Пітера. Після розриву з нею цілісної лінії життя, вчинків, що ведуть до досягнення мети – у нього вже немає; він лише пливе за течією невблаганного потоку.

Е. Генієва резюмує: Пітер Уолш, господар, посланець Британської імперії, в якій, як відомо, ніколи не заходить сонце, почувається вкрай некомфортно в Індії, де у нього, незважаючи на довгі роки служби, немає коріння, і в метрополії, де корені обрубані через довгу відсутність на чужині. Проте ось нарешті він одружиться, привезе сюди дружину з двома маленькими дітьми і буде, як хлопчик, шукати роботу, покладе гордість у кишеню та піде на поклон до всіх цих Делловеїв і Хью Уїтбердів. Історія відрізала його від часу. Недаремно образом-супутником Пітера Уолша стає в романі ніж [6, с. 12]. Випадок чи закономірність? Міг би він інакше влаштувати своє життя, якби не зустрівся з Кларисою? А якби вона не відмовила йому, і вийшла за нього заміж?

Проте по-справжньому трагічним видається інший, наступний персонаж даного роману.

Септімус Сміт. Його портрет нагадує скоріше ескіз: Септімус Воррен-Сміт, років тридцяти, блідолиций, носатий, у жовтих черевиках, але в блазенькому пальті і з такою тривогою в карих очах, що вона передавалася навіть геть чужим йому людям. Світ замахнувся батоном – і на кого він опуститься [5, с. 17]? Проте він зовсім не другорядний персонаж, і його образ не менше важливий для розкрит-

тя головного задуму автора. Передусім з'ясуємо, що відбувається в його внутрішньому світі.

Якою бачить дійсність Септімус? «... загальна увага була прикута до єдиного осердя, наче до якогось страховиська, яке вже, мабуть, підійнялося до поверхні й ось-ось вирветься полум'ям, не на жарт його жахало. Світ дрижав, хитався й погрожував спалахнути огненними язиками. “Це я спричинив затор”, дорікав він собі. Хіба ж не на нього зиркають і тицяють пальцем люди; хіба ж не його притисло, прикувало до тротуару? Але з якої причини?» [5, с. 18]. Доповнюють цю картину роздуми його дружини Лукреції: «... тепер саме вони стали “людьми”, бо Септімус сазав: “Я заподію собі смерть”; а такого не можна казати. А якби хтось почув? “Допоможіть, допоможіть! – хотілося їй погукати м'ясникових хлопців і жінок. – Допоможіть!” Лишень минулої осені вони з Септімусом стояли на Ембанкменті під одним плащем, Септімус читав газету і її не слухав, тож вона вихопила в нього газету й розсміялася в обличчя старому, що їх бачив! Біду не виставляють напоказ. Треба відвести його до парку [5, с. 18-19]. Його життя також зруйновано, хоч і без власних прорахунків і любовних трагедій.

Що дає узагальнення цих замальовок? Як бачимо, Септімус не тільки надламаний, як інші персонажі, а геть понівечений; його вчинки, як і його життя, за сутністю, мало чим відрізняється від життя інших персонажів, яких прийнято вважати цілком нормальними. В юності він хотів стати поетом, заради чого навіть покинув власний дім. На чому тримається його світ? Юнак, “схожий на Кітса”, повний високих думок про життя і мистецтво, читавший ночі напроліт Шекспіра, Дарвіна, Бернарда Шоу, Септімус Сміт одним з перших записався добровольцем і відправився “відстоювати Англію, що зводилася майже безроздільно до Шекспіра”. Він відзначився, отримав підвищення, пережив – як йому видалося, легко – смерть друга і вибрався цілком благополучно з “цього кошмару”. Проте швидко зрозумів, що радісне відчуття життя зникло, світ став позбавленим сенсу, безумство захлеснуло цього шойно вступившого в життя тридцятирічного чоловіка, як воно впіймало у свій капкан сотні інших Смітів. Безумство Сміта – метафора трагедії “втраченого покоління”: вони хворі, вони гинуть, тому що світ, що видавався їм розумним, так ганебно розтоптав їхні ідеали [6, с. 11]. Війна і без каліцтв забрала в нього те, без чого жити неможливо; те, чого інші герої твору так і не змогли знайти.

Яку роль відіграє цей образ, його значення в житті кожного персонажу загалом, як і образи інших героїв, можна зрозуміти, лише розглядаючи роман у цілому.

Роман «Місіс Деллоей» (1925). Що ж відображає потік свідомості персонажів, зображений у романі? В яку цілісну картину складається бачення дійсності всіма героями? Воно зображає дещо значно масштабніше – це суцільний потік життя, як доступний людині прояв єдиного буття, який неосезаний, незбагнений і некерований. Незалежно від того, як сприймають дійсність, що роблять і що думають про це персонажі, та й всі інші люди – їх всіх невинно несе цей невблаганний каламутний потік. Тому стиль викладу, який багатьом видається важким для сприймання – насправді лише

якнайкраще відображає реальну дійсність, не примітивізує і не прикрашає її. У цьому життєва правда В. Вулф, яка, незважаючи на притаманний їй оптимізм і життєлюбство, тим не менше, протягом життя так і не змогла примиритися з оточуючою дійсністю; а намагання освоїти її не лише змушувало її до пошуку способів самовираження, але й спричинювало нерозрешимий внутрішній конфлікт. Вона протягом життя намагалася уникнути руйнівного впливу реальної дійсності, шукала порятунку у творчості, створенні нових способів вираження, специфічному освоєнні дійсності.

Наскільки можливе життя, здійснення задумів людей у цьому суцільному плінні буття? Ми можемо лише намагатися вихоплювати з нього окремі фрагменти, намагатися розмістити у певній послідовності. Склавши з них бажану послідовність подій чи навіть лінію життя – проте не власній над ним... Ось як сприймає це Клариса Деллоей: І хіба це насправді важливо, що колись вона неодмінно перестане існувати, раз і назавжди? А все це триватиме без неї; хіба не обурливо? А хіба не заспокоїливо думати, що смерть, хоч і абсолютний кінець, однак вона, Клариса, все ж таки залишиться якимось чином на вулицях Лондона, у всьому цьому мінливому потоці речей, Пітер залишиться, і вони житимуть одне в одному, вона стане часткою, жодного сумніву, он тих дерев біля дому, он того будинку, що огидно розповзся на всі боки й розвалюється; стане часткою людей, яких вона ніколи не зустрічала; ось вона вже туманом стелиться поміж своїх найближчих, що піднімають її на своє віття, немов дерева піднімають туман, тож далі й далі розтікається її життя, її внутрішнє «я»... Останні роки життєвого досвіду відкрили джерела сліз геть в усіх – і в чоловіках, і в жінках. Сліз і смутку; відваги і витримки; чудової стійкості і соціальної чесності [5, с. 11-12]. Відчувається суто екзистенційне сприйняття буття людини у світі, що невдовзі стане провідною темою пошуків у філософії ХХ століття.

З висоти свого життєвого досвіду Клариса починає розуміти, що робила не так: Як багато вона хоче – аби люди тішилися її приходом, подумала Клариса, тож повернула й рушила до Бонд-стріт, розсердившись на себе, бо ж велика дурість робити щось із якихось надто складних міркувань. Ліпше б їй стати такою, як Річард, і все робити так, як треба, коли ж бо я, думала Клариса, чекаючи біля переходу, часто роблю щось не просто, аби зробити, а для того, аби комусь сподобатися; цілковитий ідіотизм, думала вона ... ніколи нікого не обдуриш. Ох, якби можна було прожити життя спочатку! – подумала вона, ступаючи на бруківку, – або хоча б змінити свій вигляд [5, с. 12-13]! Як і герой роману М. Пруста «В пошуках втраченого часу», вона шкодує за втраченими можливостями, за тим, що безповоротно втрачено. А втрачено найцінніше, те, що надає життю сенс і приносить задоволення від нього.

Що чекає на кожного у вирі буття, що його частку відображає потік свідомості? Ми можемо лише намагатися виловити з цього каламутного потоку певні фрагменти, спробувати викласти їх у зрозумілій, доцільній для нас послідовності, в такий спосіб надаючи сенсу як всьому існуючому, так і власному існуванню. Проте такі намагання – не що інше, як ілюзії, наявності можливостей житте-

вого вибору, влади над власним життям, над життям інших людей чи й над світом взагалі. Процеси, що відбуваються в дійсності, незрозумілі, непередбачувані, і невідконтрольні нам... Тому, незважаючи на всі намагання, герої роману нічого не можуть вдіяти з наявними обставинами, а тому і отримують не те, до чого прагнуть; життя кожного з них зруйновано цим потоком, хоча й по-іншому. Чому ж нерозумний цей світ? На що може сподіватися людина, загублена у ньому? Протиставити йому? Як вона повинна ставитися до цього? Що вона може вчинити з цим? Ось роздуми, які викликає прочитання роману; очевидно, всі ці питання турбували і В. Вулф. Частково розуміння невідворотності того, що відбувається з кожним, дає війна. Вона незримо присутня в житті кожного і завжди, як власна руйнівна стихія, яка періодично проявляється у масових збройних конфліктах...

Проблема існування душі людини у матеріальному світі – основна тема не лише цього роману, але й усієї художньої творчості письменниці. В фокусі її уваги – конфлікт сучасного матеріального світу з духовними потребами, запитами і цінностями людини, неспроможність і неможливість у таких умовах досягнути гармонії ні з собою, з іншими людьми, суспільством, як і з оточенням взагалі, ні вирішити наявні протиріччя. Відчуженість людини від справжніх цінностей у матеріальному світі – що не дає змоги змістовного та повноцінного життя тим, хто досягнув належних кожній людині позицій у духовному розвитку – основне невирішене протиріччя. Тому, розвиток суспільства, яке ігнорує духовні цінності, і далі йде не конструктивним шляхом, а по дорозі деградації і руйнації особис-

тості, як і культури людства і цивілізації загалом. Тема, яку чи не вперше в літературі почала розробляти В. Вулф, згодом, у другій половині ХХ століття, стала основною темою не лише зарубіжної літератури а, значною мірою, і мистецтва загалом, і до сьогодні не втрачає свого значення, а тому неодмінно привертає увагу як митців, так і читачів.

Проведене дослідження дає підстави зробити наступні висновки.

1. Огляд наукових публікацій за обраною темою дозволив констатувати, що в працях науковців наявні певні напрацювання, які, проте, не дають змоги належним чином обґрунтувати і відповідно реалізувати психологічний аналіз, зокрема, з навчальною метою.

2. До особливостей здійснення психологічного аналізу слід віднести: з'ясування психологічних особливостей діючих персонажів, їхніх потреб, мотивів поведінки і вчинків, а далі ситуацій, в яких вони опиняються, а на цій підставі – соціальних умов їхнього перебування, та, нарешті, і основний задум художнього твору.

3. Проведений психологічний аналіз роману В. Вулф «Місіс Деллоуей» дозволив виявити не тільки психологічні особливості діючих персонажів, їхні внутрішні стани і мотиви вчинків, але й специфіку роботи авторки над їхнім висвітленням, а також з'ясувати головний задум, що відображає особливості її власного ставлення до дійсності.

У майбутньому передбачено провести дослідження особливостей, прийомів і способів психологізації образів у творчості В. Вулф, а також розширення можливостей застосування цих знань у навчальних цілях.

Список літератури:

1. Авраменко С. Потік свідомості як засіб вираження внутрішнього світу персонажів (на матеріалі роману Вірджинії Вулф «Хвилі» / С. Авраменко // – Вісник Львівського університету. – Серія іноземні мови. – 2014. – Вип. 22. – С. 241-247.
2. Вентюк Ю.В. Психологічний аналіз у навчальній роботі зі студентами-психологами (на прикладі оповідання Р. Акутагави «В гушавині») / Ю.В. Вентюк // Monografia poconferencyjna. Science, research, development. Pedagogy. (30.01.2018 Berlin). – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2018. – S. 8-10.
3. Вентюк Ю.В. Психологічний аналіз у навчальній роботі зі студентами-психологами (на прикладі роману М. Каннінгема «Години») / Ю.В. Вентюк // Молодий вчений. – 2018. – № 5(57). – Ч. III. – С. 501-506.
4. Вентюк Ю.В. Психологічний аналіз вікових особливостей підлітка (За оповіданням Р. Бредбері «Одної неминущої весни») / Ю.В. Вентюк // Science, research, development. № 6. Monografia poconferencyjna. (29.06.2018-30.06.2018 Baku). – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2018. – S. 27-30.
5. Вулф В. Місіс Деллоуей / В. Вулф; пер. з англ. Т. Бойка. – К.: Комбук, 2016. – 208 с.
6. Гениева Е. Правда факта и правда видения / Е. Гениева // Вулф В. Избранное: пер с англ. / Вступ. стаття Е. Гениевой. – М.: Худож. лит., 1989. – С. 3-22.
7. Лазаренко І.В. Провідні принципи літературно-психологічного аналізу художнього твору / І.В. Лазаренко // Українська література. – 2013. – № 10. – С. 31-33.
8. Лазаренко І.В. Літературознавчо-психологічні передумови аналізу художнього твору / І.В. Лазаренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm38_04.
9. Література «потіку свідомості». Духовний світ персонажів, не пов'язаний з реальністю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stud.com.ua/13034/kulturologiya>.
10. Машбиць Ю.І. Психологічний аналіз навчання як управління учбовою діяльністю / Ю.І. Машбиць. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/texty/v8.2/maschbitz.doc>.
11. Машбиць Ю.І. Навчальна технологія: психологічний аналіз / Ю.І. Машбиць. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2009/18.htm>.
12. Натанзон Э.Ш. Психологический анализ поступков ученика : Кн. для учителя / Э.Ш. Натанзон. – М.: Просвещение, 1991. – 126 с.
13. Психологический анализ художественного произведения. Бел Кауфман «Вверх по лестнице, ведущей вниз». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://repetitora.com/psihologicheskij-analiz-hudozhestvennogo-proizvedenia>.
14. Страхов И.В. Психологический анализ в творчестве Льва Толстого / И.В. Страхов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://md-eksperiment.org/etv_page.php?page_id=3718&album_id=120&category=STATJI.
15. Творчість Д. Джойса і школа «потіку свідомості». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrbukva.net/3425-Tvorchestvo-Dzheiymsa-Dzhoiyasa>.

Винтюк Ю.В.

Национальный университет «Львовская политехника»

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ В УЧЕБНЫХ ЦЕЛЯХ (НА ПРИМЕРЕ РОМАНА В. ВУЛФ «МИССИС ДЕЛЛОУЕЙ»)

Аннотация

В статье сделан обзор научных публикаций по выбранной теме; выяснены случаи, в которых ученые, в различных отраслях, прибегают к проведению психологического анализа, и основные подходы к его проведению. Выявлены особенности психологического анализа, как разнообразных жизненных ситуаций, так и художественных произведений. Произведен психологический анализ художественного произведения (на примере романа В. Вулф «Миссис Деллоуей»). Сделаны выводы из проведенной работы и намечены перспективы дальнейших исследований в данном направлении.

Ключевые слова: Вирджиния Вулф, современная литература, психологический анализ художественного произведения, учебно-воспитательный процесс.

Vyntyuk Yu.V.

National University "Lviv Polytechnic"

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF ARTISTIC CREATION WITH EDUCATIONAL GOAL (ON THE EXAMPLE OF THE NOVEL BY W. WOLF "MRS. DELLOWAY")

Summary

The article reviews the scientific publications on the chosen theme; The cases in which scientists, in various fields, resort to psychological analysis, and the basic approaches to its conduct are found out. The peculiarities of realization of psychological analysis as various life situations and works of art are revealed. A psychological analysis of an artistic work (based on Wilson's novel "Mrs. Delowey") was performed. The conclusions from the work performed and the prospects for further research in this direction are drawn.

Keywords: Virginia Woolf, modern literature, psychological analysis of artistic work, educational process.